RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL:
13/2017

DYDDIAD CYHOEDDI:
08/03/2017

Proffiliau Twristiaeth Rhanbarthol, 2014: Canolbarth Cymru

© Hawlfraint y Goron

ISBN digidol 978-1-4734-9248-6

Teitl: Proffiliau Twristiaeth Rhanbarthol, 2014
Is-deitl: Canolbarth Cymru
Awdur: Patience Eastwood

Safbwyntiau'r ymchwilydd ac nid o reidrwydd rhai Llywodraeth Cymru yw'r safbwyntiau a fynegir yn yr adroddiad hwn.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Patience Eastwood

Croeso Cymru

Llywodraeth Cymru

Rhodfa Padarn

Llanbadarn Fawr

Aberystwyth,

Ceredigion

SY23 3UR

Ffôn: 0300 062 2278

E-bost: patience.eastwood@wales.gsi.gov.uk

Canolbarth Cymru

Teithiau (miloedd)	Cyfartaledd 2011-2013	Cyfartaledd 2012-2014	% o newid
Ymweliadau dros nos (preswylwyr Prydan Fawr)	1,618	1,717	+6%
Ymweliadau dros nos (rhyngwladol)	80	82	+3%
Ymweliadau dydd	11,000	13,000	+18%
Cyfanswm	12,698	14,799	+17%

Gwariant (£ miliwn)	Cyfartaledd 2011-2013	Cyfartaledd 2012-2014	% o newid
Ymweliadau dros nos (preswylwyr Prydain Fawr)	262	281	+7%
Ymweliadau dros nos (rhyngwladol)	35	37	+6%
Ymweliadau dydd	371	371	0%
Cyfanswm	668	689	+3%

Mae rhanbarth y Canolbarth yn cynnwys awdurdodau lleol Powys a Cheredigion. Powys yw'r ardal sydd â'r dwyster poblogaeth lleiaf yng Nghymru ac yn ail safle yng Nghymru a Lloegr, gydag ond 26 o bobl y cilometr sgwâr, tra bod Ceredigion, gyda dwyster poblogaeth o 43 o bobl y cilometr sgwâr, hefyd ymhlith y pum ardal â'r dwyster poblogaeth isaf yng Ngymru a Lloegr, ac yn ail safle o ran dwyster poblogaeth isel yng Nghymru.

Ni fydd yn syndod i neb felly fod mwyafrif helaeth o'r rhanbarth hwn wedi'i gategoreiddio gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) yn "bentrefi, yn bentrefannau ac yn anheddau ynysig". Yr unig eithriadau yw ardaloedd bach o gwmpas y prif drefi, a pheth o'r ardal fwyaf dde-ddwyreiniol.

Prif drefi'r rhanbarth yw trefi prifysgol Aberystwyth a Llanbedr Pont Steffan, yn ogystal â'r Drenewydd, Llandrindod, Llanfair ym Muallt - cartref i faes Sioe Frenhinol Cymru y Gelli lleoliad Gŵyl y Gelli ac Aberhonddu. Mae mwyafrif Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, sydd hefyd yn un o'r ddau Safle Wybren Dywyll yng Nghymru, yn y rhanbarth hwn, yn ogystal â mwy na hanner Biosffer Dyfi.

1. Ymweliadau dros nos o'r DU

Daw data yn yr adran hon o Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr. Mae'r canlyniadau ar gyfer 2012-2014 oni nodir fel arall. Mae canlyniadau yn yr adran hon yn defnyddio hen ddiffiniad rhanbarth y Gogledd nad oedd yn cynnwys Meirionnydd.

Mae ymweliadau â'r Canolbarth yn cyfrannu rhyw 17% o'r holl ymweliadau dros nos o'r DU â Chymru, yn llai nag unrhyw ranbarth arall. Mae'r gwariant ar yr ymweliadau yma hefyd yn 17% o gyfanswm gwariant yng Nghymru ar ymweliadau dros nos o'r DU.

Gostyngodd nifer yr ymweliadau dros nos â'r Canolbarth ychydig o fan cychwyn 1,642,000 o deithiau y flwyddyn yn 2006-08, ond mae wedi bod adferiad ers 2010-12, ac ar hyn o bryd ceir cyfartaledd blynyddol o 1,717,000 o deithiau, yn fwy nag ar ddechrau'r cyfnod.

Mae gwariant ar deithiau dros nos i'r Canolbarth wedi codi'n weddol gyson dros y naw mlynedd diwethaf, o gyfartaledd blynyddol o £239 miliwn yn 2006-08 i £281 miliwn y flwyddyn yn 2012-14.

Ffig1.1: Teithiau a Gwariant (Ymweliadau dros nos o'r DU)

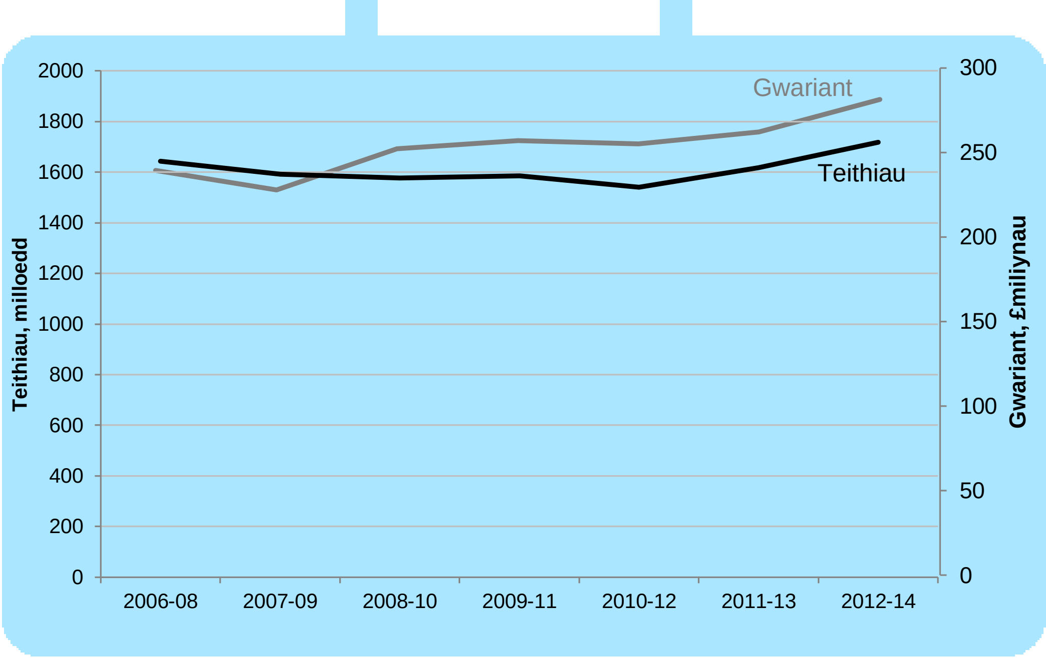

Diben y Daith

Mae gan y canolbarth gyfran ychydig yn uwch o deithiau dros nos ar gyfer gwyliau na Chymru yn ei chyfanrwydd, ond gyda chyfrannau yn gyfatebol is o ymweliadau â ffrindiau neu'r teulu a theithiau busnes.

Ffig. 1.2: Ymweliadau fesul Chwarter (Ymweliadau dros nos o'r DU)

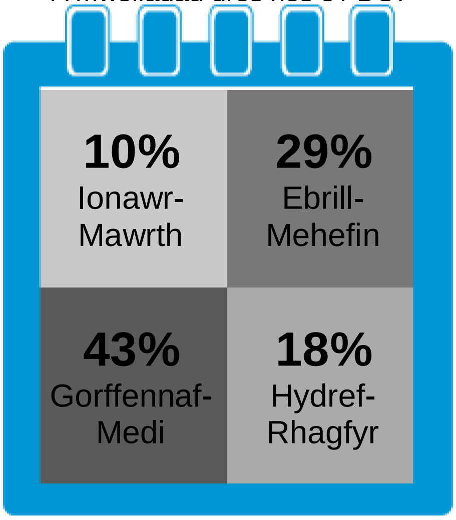

Ffig.1.3: Diben yr Ymweliad (Ymweliadau dros nos o'r DU)

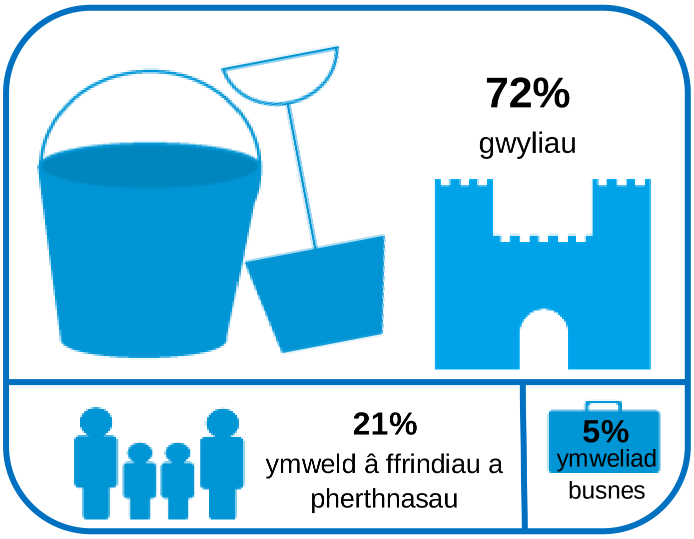

Ffig. 1.4: Y math o le yr ymwelwyd ag ef (Ymweliadau dros nos o'r DU)

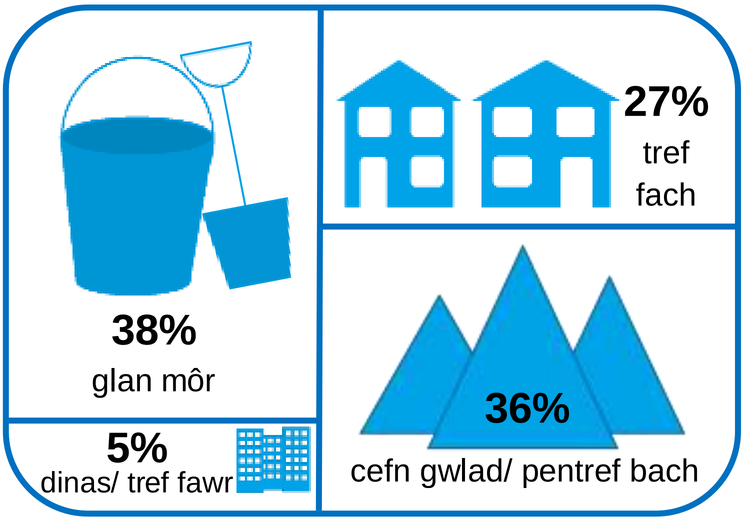

Patrwm tymhorol

Oherwydd cyfrannau uwch o deithiau ar gyfer gwyliau, roedd teithiau dros nos o'r DU hyd yn oed yn fwy tebygol o ddigwydd yn ystod tymor brig yr haf, h.y. y misoedd Gorffennaf, Awst a Medi. Dengys y Canolbarth batrwm tymhorol mwy pendant nag unrhyw ranbarth arall, gyda 40% o'r holl deithiau yn dechrau yn ystod y misoedd Gorffennaf-Medi.

Y Math o Le

Y math o gyrchfan mwyaf poblogaidd ar gyfer ymweliadau dros nos o'r DU oedd glan mor, braidd yn syndod yn achos rhanbarth sydd â llai o arfordir na'r cyfartaledd argyfer Cymru gyfan.

Y math o gyrchfan lleiaf poblogaidd oedd dinas neu dref fawr: roedd ymwelwyr â'r rhanbarth hwn y lleiaf tebygol o ddweud eu bod wedi aros mewn dinas neu dref fawr. Mae hyn yn llai o syndod oherwydd diffyg dinasoedd a threfi mawr yn y rhanbarth (gellir dadlau nad oes trefi mawr o gwbl yn y rhanbarth hwn!)

Y sawl sy'n ateb yr arolwg sy'n cael dewis categori'r gyrchfan ac felly mae'r dewis hwnnw'n oddrychol. Gallai rhywun roi Aberystwyth, er enghraifft, o dan y categori "glan môr" neu "tref fach", neu "tref fawr" hyd yn oed, gan ddibynnu ar farn y sawl ar Aberystwyth.

Rhanbarth tarddiad

Tabl 1.1: Rhanbarth Tarddiad (Ymweliadau dros nos o'r DU)

Rhanbarth Tarddiad	Cyfartaledd Blynyddol Teithiau, (Miloedd)	Cyfran o Holl Teithiau i De-Orllewin Cymru
Yr Alban	25	1%
Cymru	358	21%
Gogledd-Ddwyrain Lloegr	14	1%
Gogledd-Orllewin Lloegr / Glannau Mersi	240	14%
Swydd Efrog / Glannau Humber	53	3%
Dwyrain Canolbarth Lloegr	101	6%
Gorllewin Canolbarth Lloegr	455	26%
Dwyrain Lloegr	76	4%
Llundain	63	4%
De-Ddwyrain Lloegr	149	9%
De-Orllewin Lloegr	183	11%

Allan o ranbarthau Cymru i gyd, mae gan y rhanbarth hwn y gydran fwyaf o ymwelwyr dros nos o Orllewin Canolbarth Lloegr, gydag chwater o ymwelwyr dros nos o'r DU yn dod o Orllewin Canolbarth Lloegr. Cyfran ychydig yn is na'r cyfartaledd o ymwelwyr sy'n tarddu o fewn Cymru. Mae cyfran uchel yr ymwelwyr o Orllewin Canolbarth Lloegr bron yn sicr o fod oherwydd agosrwydd daearyddol rhanbarth Gorllewin Canolbarth Lloegr, yn ogystal â chysylltiadau trafnidiaeth, gan gynnwys rheilffordd Aberystwyth-Birmingham.

Math o lety

Mae ymwelwyr dros nos Prydeinig â Chanolbarth Cymru yn fwyaf tebygol o aros mewn llety carafanio neu gwersylla, gyda'r rhanbarth yma yn croesawu'r gyfran fwyaf o ymwelwyr sy'n defnyddio'r mathau hyn o lety o unrhyw ranbarth yng Nghymru. Mae gan y rhanbarth y ganran isaf o ymwelwyr Prydeinig dros nos sy'n aros mewn gwestai a thai llety. Noder bod yr ymwelwyr a arhosodd yn eu carafán eu hunain yn cael eu cynnwys yn ffigurau 'gwersylla a charafanio' yn hytrach nag yn ffigurau 'cartref ei hun/ffrind/perthynas'.

Ffig. 1.5: Y Math o Lety (Ymweliadau dros nos o'r DU)

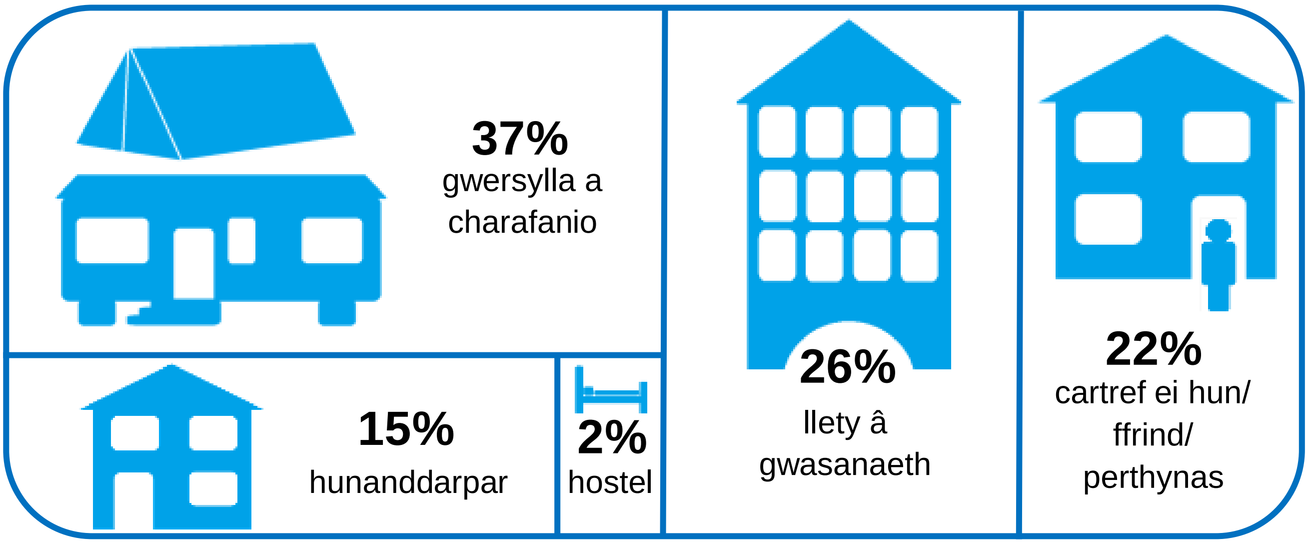

2. Ymweliadau Rhyngwladol

Daw data yn yr adran hon o'r Arolwg Teithwyr Rhyngwladol. Mae'r canlyniadau ar gyfer 2010-14 oni nodir fel arall. Mae canlyniadau yn yr adran hon yn defnyddio hen ddiffiniad rhanbarth y Gogledd nad oedd yn cynnwys Meirionnydd.

Croesawa'r Canolbarth gyfran gymharol fach o ymweliadau o dramor, tua 9% o gyfanswm Cymru, a chyfran debyg o wariant ar ymweliadau o dramor (tua 10% o'r holl wariant).

Mae nifer yr ymweliadau rhyngwladol â'r Canolbarth wedi gostwng o 2002-04, pan gafwyd, ar gyfartaledd, 90,000 o ymweliadau y flwyddyn, o'u cymharu â 82,000 y flwyddyn y blynyddoedd 2010-14. Mae gwariant, fodd bynnag, wedi codi o gyfartaledd o £23 miliwn y flwyddyn i £37 miliwn yn flwyddyn dros yr un cyfnod.

Ffig. 2.1: Teithiau a Gwariant (Ymweliadau Rhyngwladol)

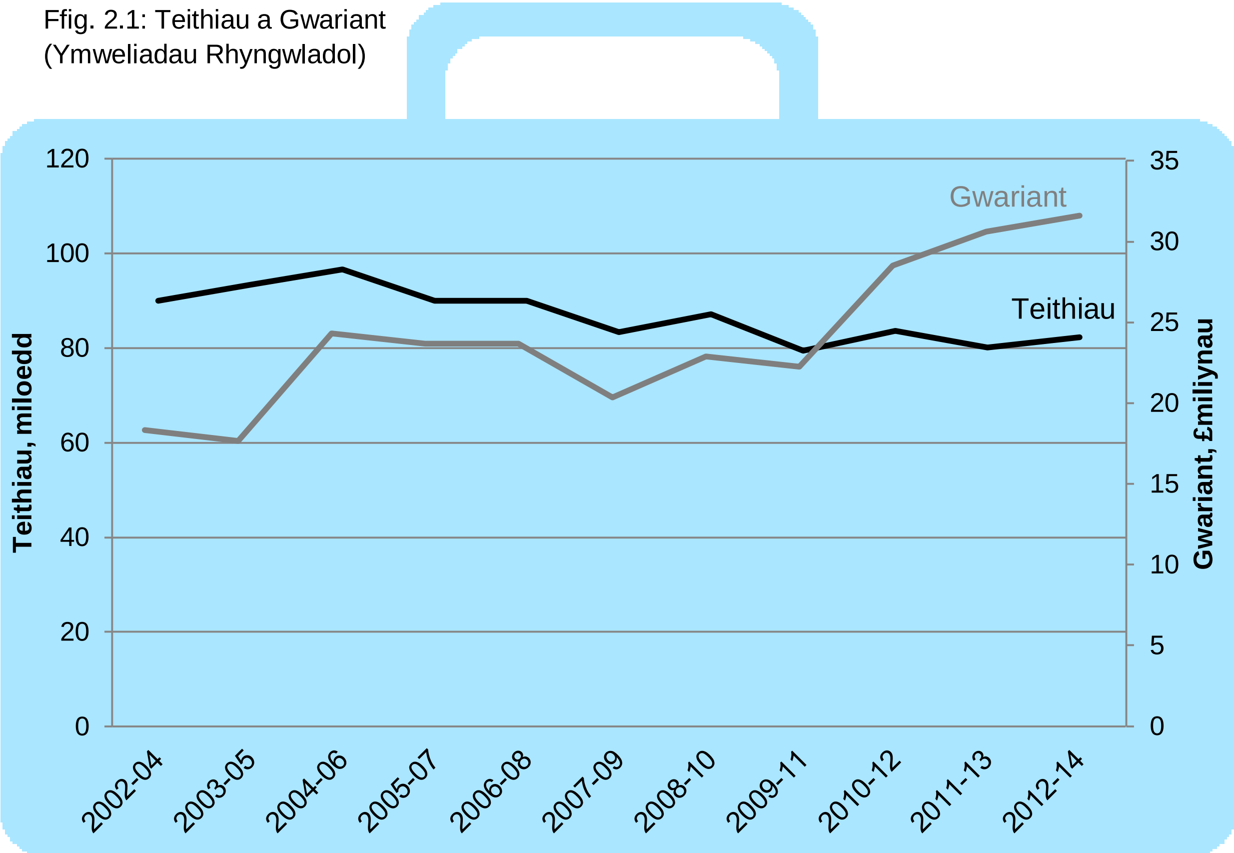

Diben yr Ymweliad

Mae ychydig dros hanner y teithiau rhyngwladol i'r Canolbarth ar gyfer gwyliau, canran uwch nag yn unrhyw ranbarth arall. Mae cyfran is o ymwelwyr busnes na'r cyfartaledd ar lefel Cymru gyfan.

Ffig. 2.2: Diben y Daith (Ymweliadau Rhyngwladol)

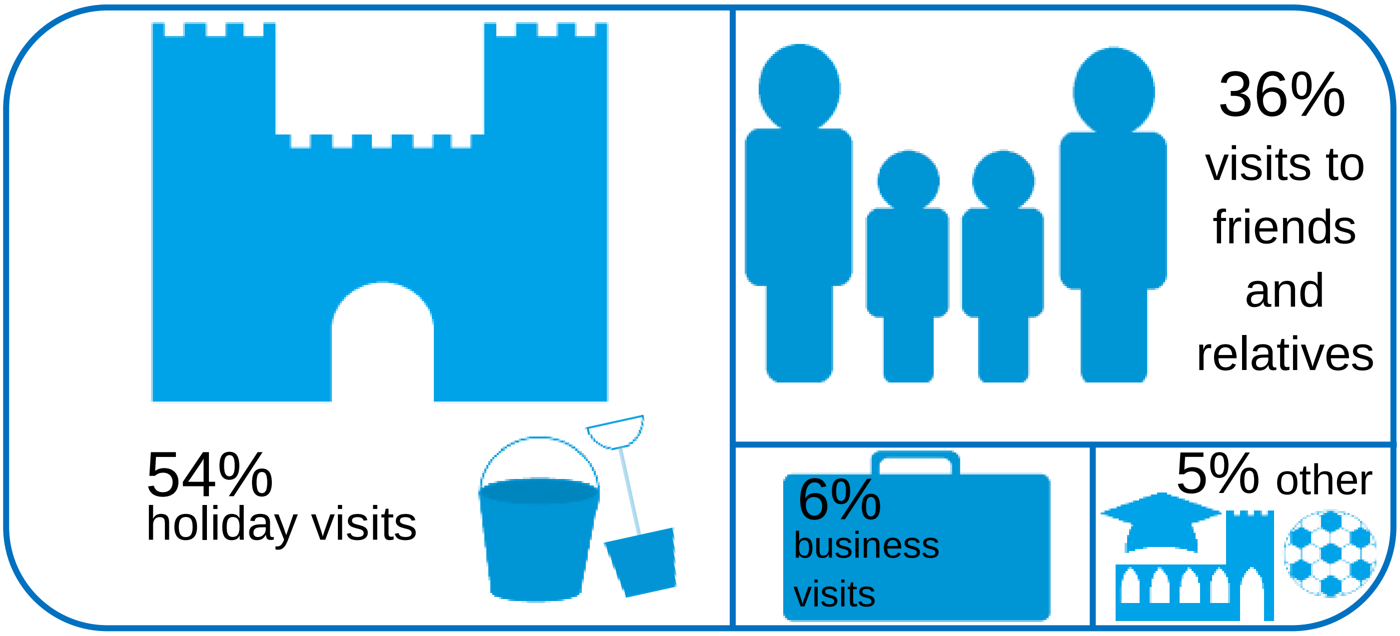

Gwlad Tarddiad
Y wlad tarddiad fwyaf cyffredin ar gyfer ymwelwr rhyngwladol â'r Canolbarth oedd Gweriniaeth Iwerddon, ac wedyn yr Almaen a Ffrainc.

Trefi poblogaidd
Mae ymwelwyr tramor yn fwyaf tebygol o aros yn Aberystwyth, gyda bron 15,000 o ymweliadau rhyngwladol y flwyddyn, ac Aberhonddu, gyda bron 12,000.

Ffig. 2.3: Gwlad Tarddiad Ymwelwyr (Ymweliadau Rhyngwladol)

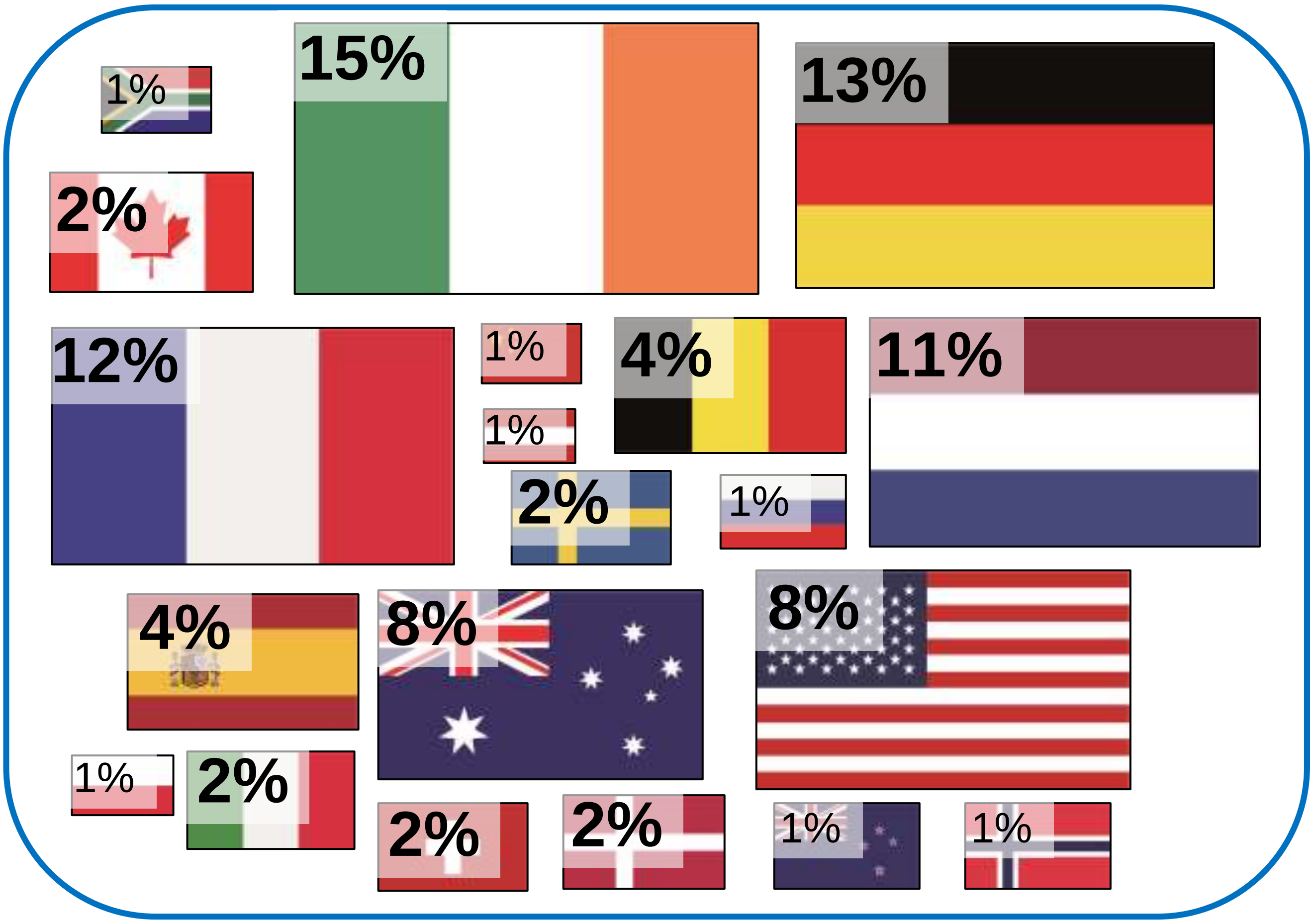

3. Ymweliadau Dydd

Daw data yn yr adran hon o Arolwg Ymweliadau Dydd Prydain Fawr. Mae'r canlyniadau ar gyfer 2014 oni nodir fel arall. Mae canlyniadau yn yr adran hon yn defnyddio hen ddiffiniad rhanbarth y Gogledd nad oedd yn cynnwys Meirionnydd.

Ar gyfartaledd, dros y pedair blynedd 2011-2014, cafwyd 12 miliwn o ymweliadau dydd â'r Gogledd. Y gwariant cysylltiedig â'r ymweliadau dydd hyn oedd £367 miliwn y flwyddyn, sef 11% o wariant ar yr holl ymweliadau dydd yng Nghymru. Mae’r rhanbarth hwn yn derbyn y nifer leiaf a’r gwariant cysylltiedig lleiaf o’r rhanbarthau yng Nghymru. Er i hyn ymddangos yn ddigalonogol, mae rhaid cofio bod canran uchel o deithiau undydd yn gyffredinol yn tarddu yn y rhanbarth ei hun. Canolbarth Cymru yw’r ardal fwyaf prin ei phoblogaeth yng Nghymru, ac un o ardaloedd mwyaf prin eu poblogaeth yng Nghymru a Lloegr, ac felly ni ddylai’r ffaith bod y rhanbarth yn gweld llai o deithiau undydd synnu neb.

Gweithgareddau

Y gweithgaredd mwyaf poblogaidd ar ymweliad dydd oedd cymryd rhan mewn chwaraeon, gyda 6 miliwn o ymweliadau y llynedd yn cynnwys hyn fel gweithgaredd. Mae hyn yn gyfran lawer uwch nag yn unrhyw ranbarth arall yng Nghymru, ac mae’n adlewyrchu, o bosibl, y cyfleoedd y mae’r rhanbarth yn eu cynnig i gymryd rhan mewn chwaraeon fel beicio mynydd.

Ffigwr 3.1: Gweithgareddau Cyffredin ar Ymweliad Dydd (Ymweliadau Dydd)

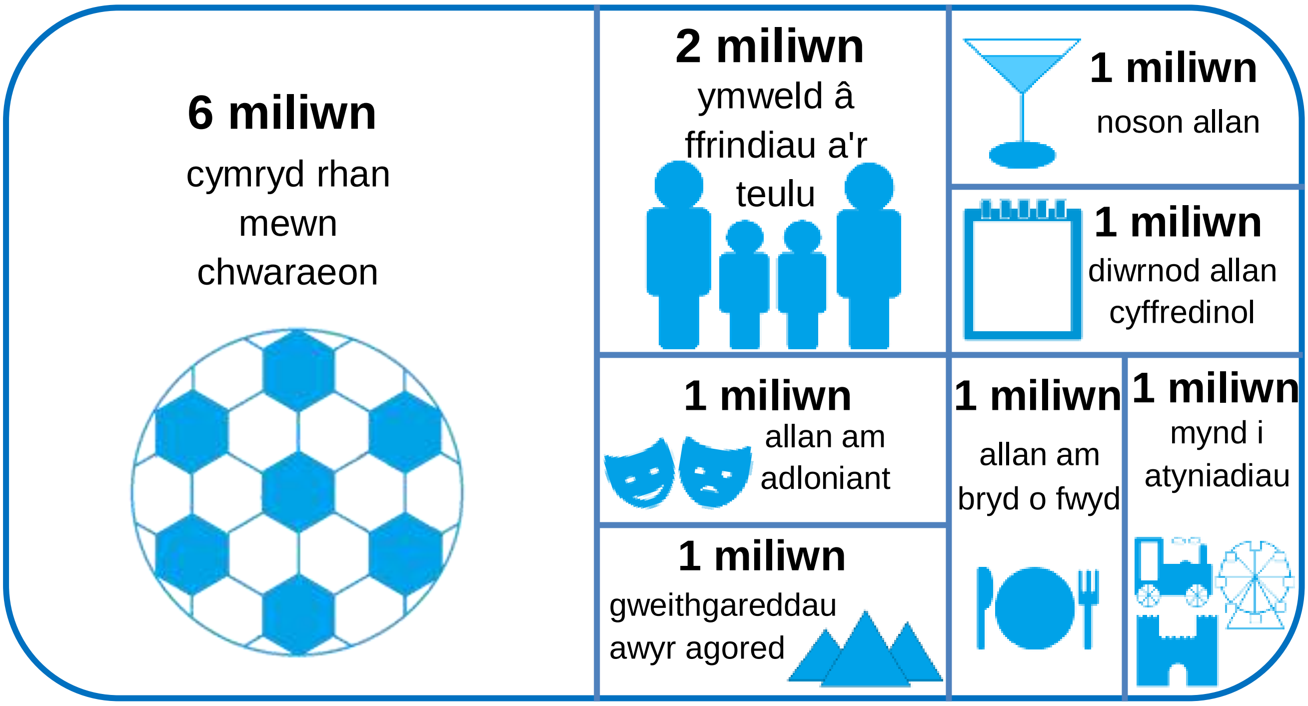

Cynhaliwyd y gweithgareddau hyn ar o leiaf 1 filiwn o ymweliadau.

Math o Le

Roedd cyfran uwch na ddisgwylid o ymweliadau undydd â dinas neu dref fawr: derbyniodd y math hwn o gyrchfan y nifer uchaf o ymweliadau yn y rhanbarth. Er gall hyn bod yn syndod i ddechrau, rhaid cofio bod canran uchel o ymweliadau undydd yn gynharol leol, a bod dewis y categori o fath o le yn oddrychol. Felly, er na fyddai ymwelwr o Birmingham yn debygol o ystyried Aberystwyth, er enghraifft, fel tref fawr, mae’n dra phosibl y byddai ymwelwr o Bowys yn categoreiddio Aberystwyth felly.

Ffigwr 3.2: Y Math o Le yr ymwelwyd ag ef (Ymweliadau Dydd)

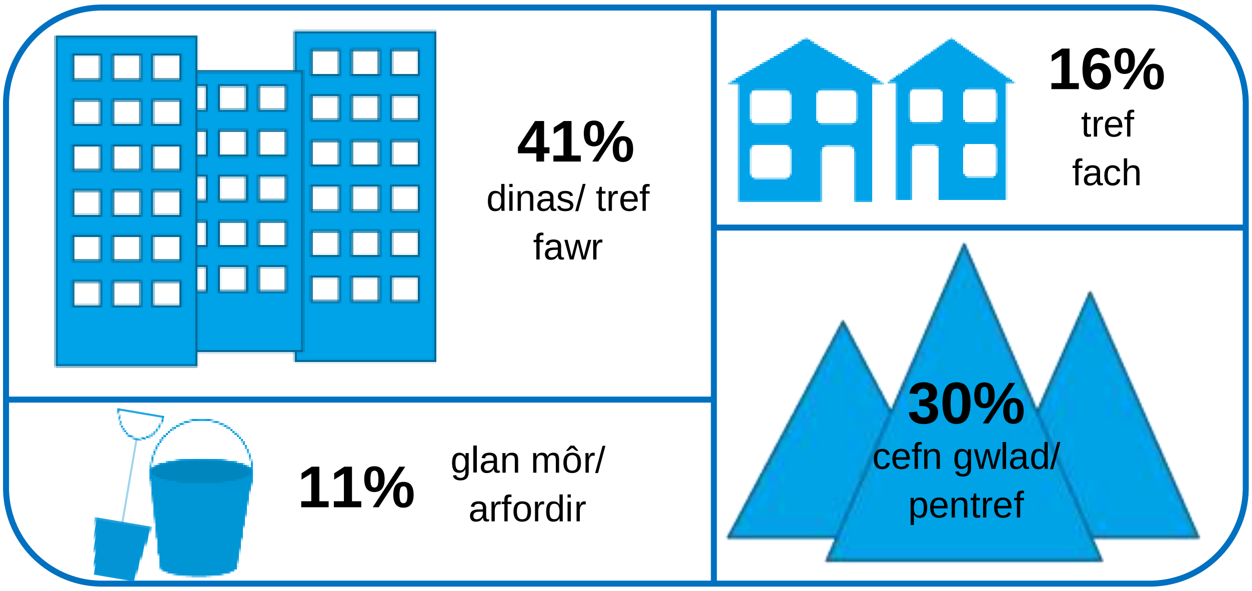

Dull Teithio

Mae hefyd gysylltiad posibl rhwng y ganran uwch o ymweliadau a wnaethpwyd gan defynddio'r trên, a'r ganran o ymweliadau â threfi fawr, oherwydd, yn aml, fe leolir gorsafoedd rheilffordd yn y trefi mwyaf. Mae gan y rhanbarth hwn y lefelau uchaf o bell o ddefynydd trên ar gyfer ymweliadau undydd, gyda dros draean o ymwelwyr undydd â'r Canolbarth yn defnyddio'r trên fel eu prif dull teithio.

Ffig 3.3: Dull teithio (Ymweliadau Dydd)

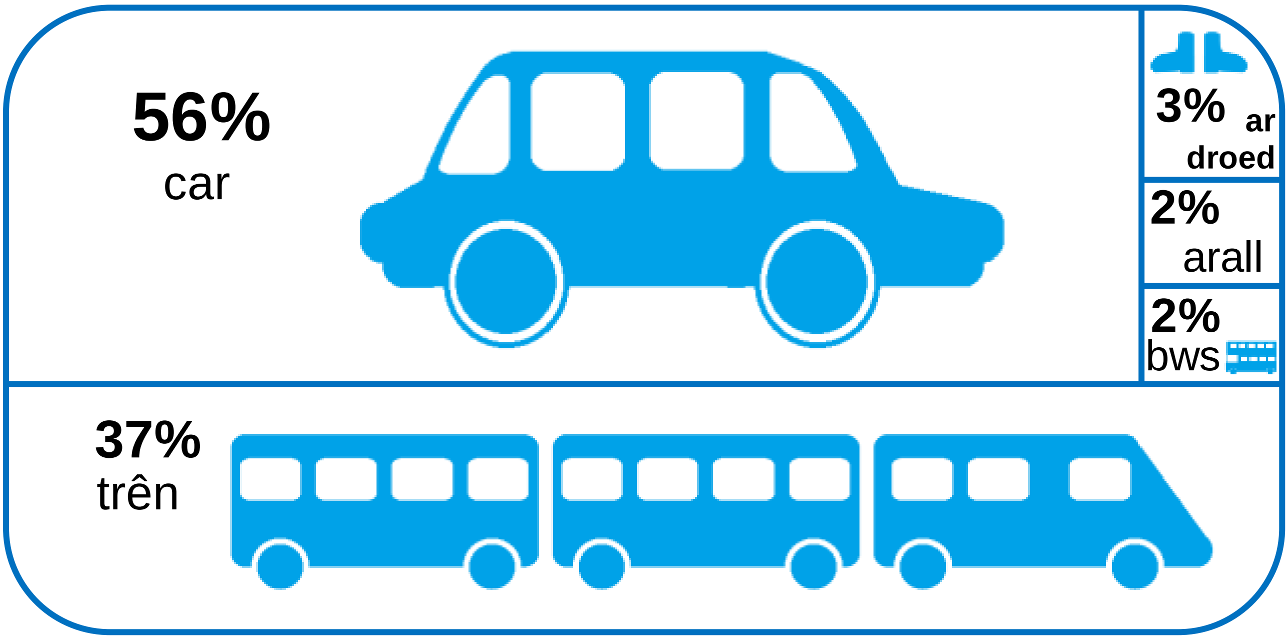

Ynglŷn â'r pwynt uchod, mae'n werth ei nodi bod y rhanbarth yn cynnwys un o brif linelloedd rheilffordd Cymru, sef y llinell o Aberystwyth i'r Amwythig, a hefyd rhan fawr o Reilffordd Calon Cymru, a ddefnyddir gan ychydig llai o deithwyr. Amcangyfrifir bod 303,700 taith wedi dechrau neu orffen yn orsaf Aberystwyth yn y flwyddyn ariannol 2014-15 (Ffynhonnell: Office of Rail and Road, blwyddyn ariannol 2013-14).

Y Pellter Teithio

Teithoedd cyfran fawr iawn o ymwelwyr undydd â'r Canolbarth dros bedwar deg o filltiroedd, ond teithoedd bron chwater llai na 5. Mae gan y rhanbarth hwn y gyfran uchaf o ymwelwyr undydd sy'n teithio pellterau hir iawn neu fyr iawn, ac y gyfran isaf o ymwelwyr undydd sy'n teithio rhwng 5 a 40 milltir. Mae'r gyfran fawr o teithiau hir yn cyd-fynd â chymeriad y rhanbarth, ond mae amlder teithiau byr yn syndod.

Ffig. 3.4: Y Pellter Teithio (Ymweliadau Dydd)

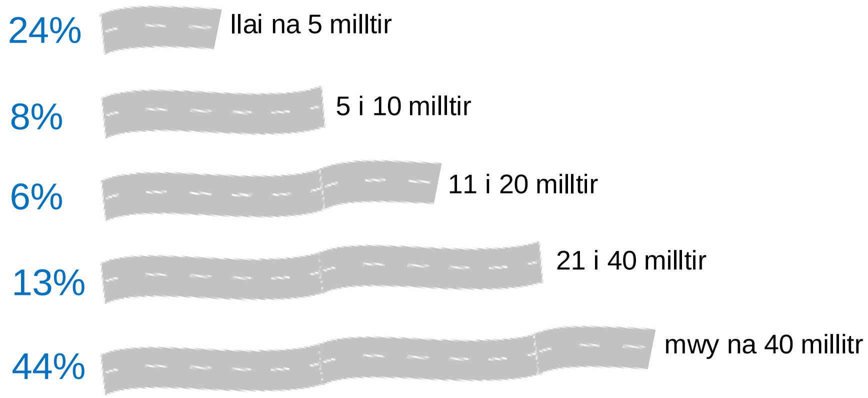

Rhanbarth Tarddiad

Mae'r Canolbarth yn anarferol am fod ond cyfran eithr isel o ymweliadau undydd â'r rhanbarth yn tarddu yng Nghymru. Nid oes rhanbarth unigol o le y mae ymwelwyr undydd yn fwy tebygol o darddu ohono. Er i Orllewin Canolbarth Lloegr fod yn darddiad eithaf cyffredin ar gyfer ymweliadau undydd â'r Canolbarth, nid yw'r rhanbarth hwn mor bwysig o gymharu â tharddiad teithiau dros nos.

Tabl 3.1: Rhanbarth Tarddiad (Ymweliadau Dydd)

Rhanbarth Tarddiad	Ymweliadau, Miliwn
Canolbarth Cymru	2
De-Orllewin Cymru	1
De-Ddwyrain Cymru	2
Gogledd-Orllewin Lloegr / Glannau Mersi	1
Gorllewin Canolbarth Lloegr	2

Yn cynnwys pob rhanbarth sy'n rhanbarth tarddiad ar gyfer o leiaf 1 miliwn ymweliadau dydd.

4. Defnydd Llety

Daw data yn yr adran hon o Arolwg Defnydd Llety Twristiaeth Cymru. Mae canlyniadau yn yr adran hon yn defnyddio hen ddiffiniad y Canolbarth, oedd yn cynnwys Meirionnydd.

Nid yw’r Canolbarth yn perfformio’n wych yn yr ystadegau defnydd llety o gymharu â’r rhanbarthau eraill. Mae ganddo’r gyfradd leiaf ar gyfer defnydd gwely ac ystafelloedd ar gyfer gwestai a llety Gwely a Brecwast/ Tai Llety, a hefyd y gyfradd defnydd leiaf ar gyfer unedau hunan-ddarpar.

Ffig. 4.1: Cyfraddau defnydd dros amser

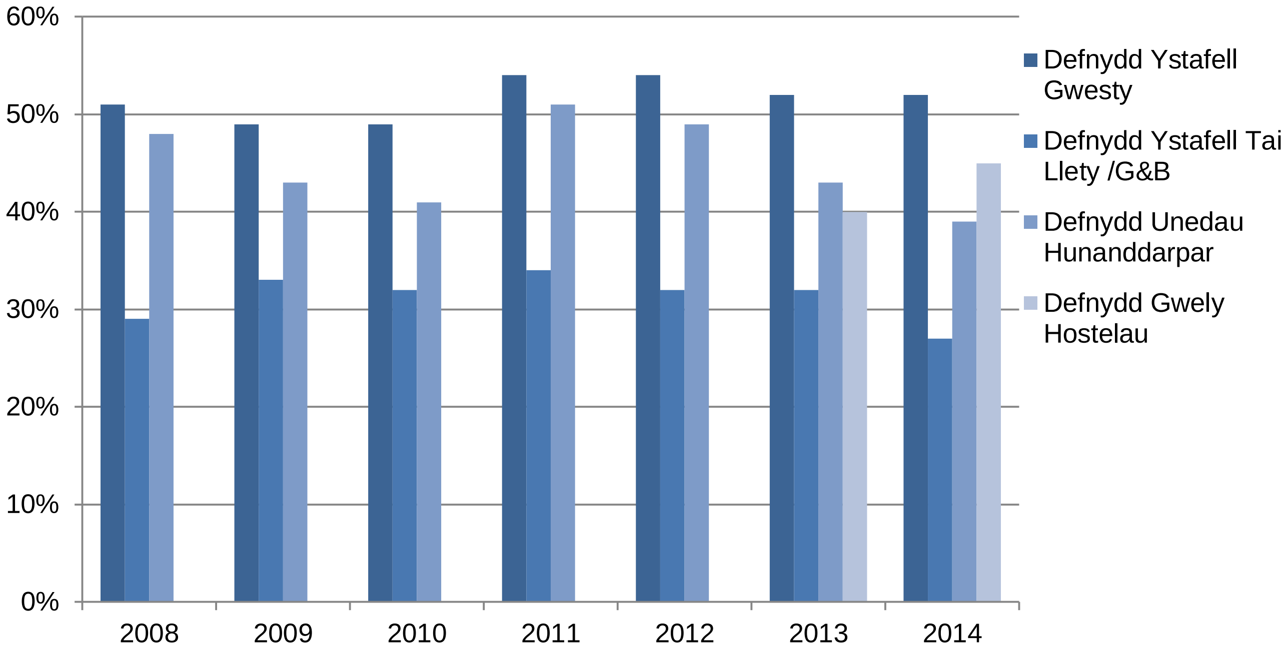

Nid oes tueddiad gweladwy eglur o ran newid yn y gyfradd defnydd dros amser, er bod tueddiad bach i’r gyfradd defnydd dyfu hyd at tua 2011-12 ac wedyn i leihau.

Ffig. 4.2 Cyfradd defnydd, 2014

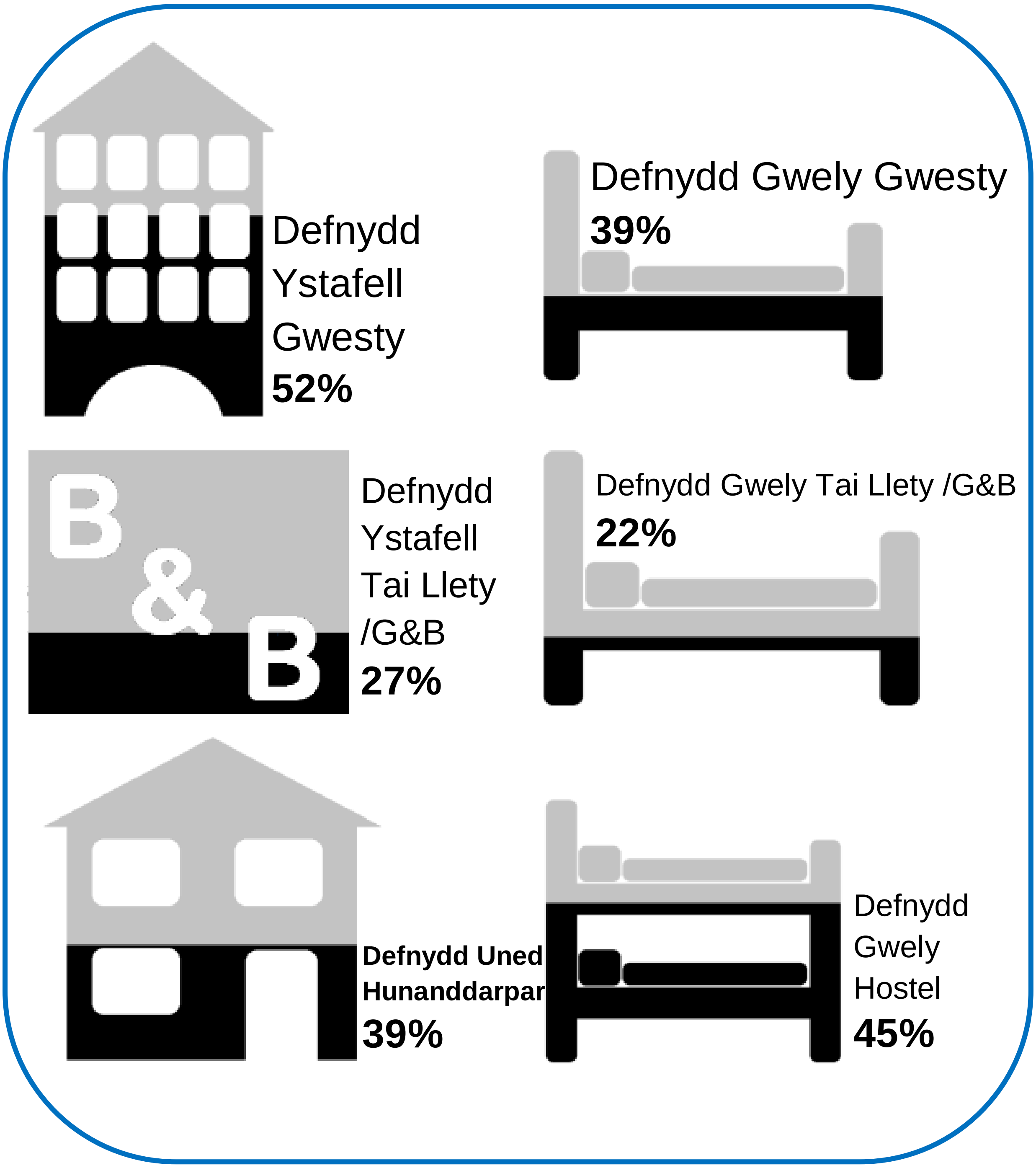

5. Cyflogaeth

Daw data yn yr adran hon o Ystadegau Sector â Blaenoriaeth Llywodraeth Cymru. Mae'r canlyniadau ar gyfer 2014 oni nodir fel arall.

Mae'n amlwg bod twristiaeth o bwysigrwydd arbennig i economi'r Canolbarth, gydag 11.3% o'r holl gyflogaeth yn y rhanbarth yn y sector twristiaeth, y gyfran uchaf ymhlith rhabarthau Cymru. Yn 2014, roedd cyflogaeth yn y sector yn 17,600, cynydd o'r ffigur o 15,100 yn 2005. Yn ogystal, mae'r gyfran o gyflogaeth sydd yn y sector wedi cynyddu dros y cyfnod.

Ffig. 5.1: Cyflogaeth mewn twristiaeth

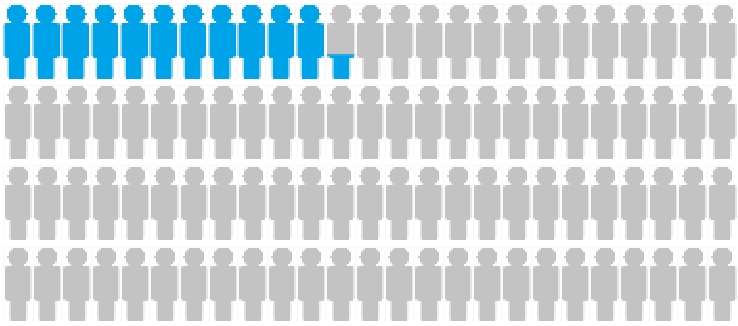

Mae gan Bowys a Cheredigion cyfrannau tebyg o gyflogaeth mewn twristiaeth. Er bod cyfran Ceredigion yn tueddu i fod tipyn yn uwch, mae'n amrywio o flwyddyn i flwyddyn.

Ffig. 5.2: Cyfran o gyflgaeth yn y sector twristiaeth

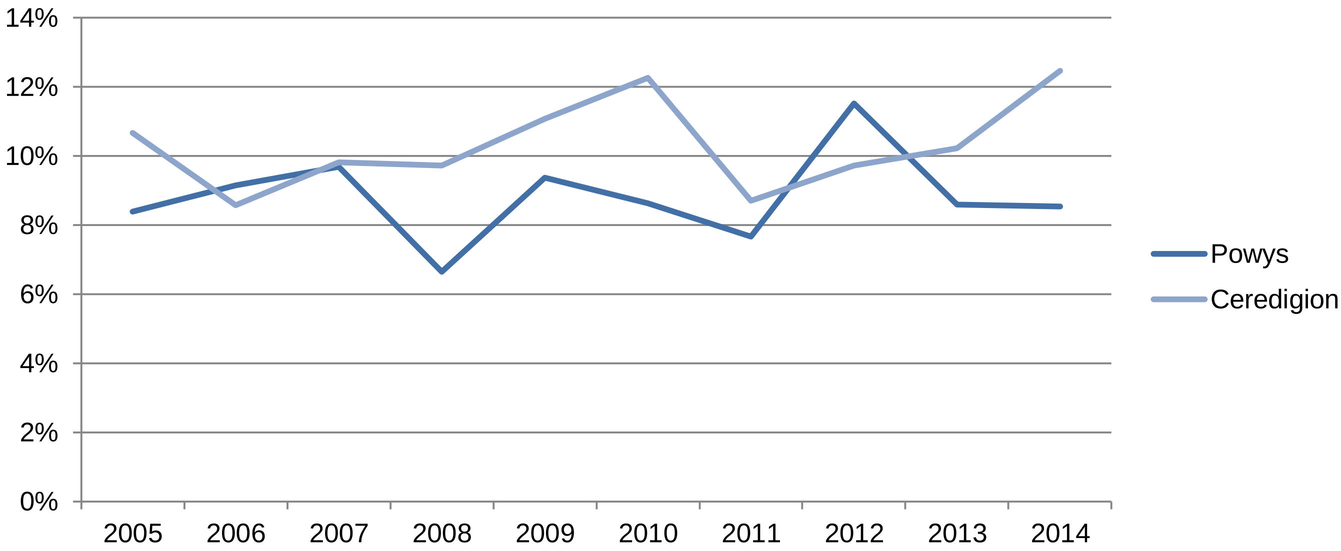

Ffig. 5.3 Cyflogaeth mewn twristiaeth dros amser

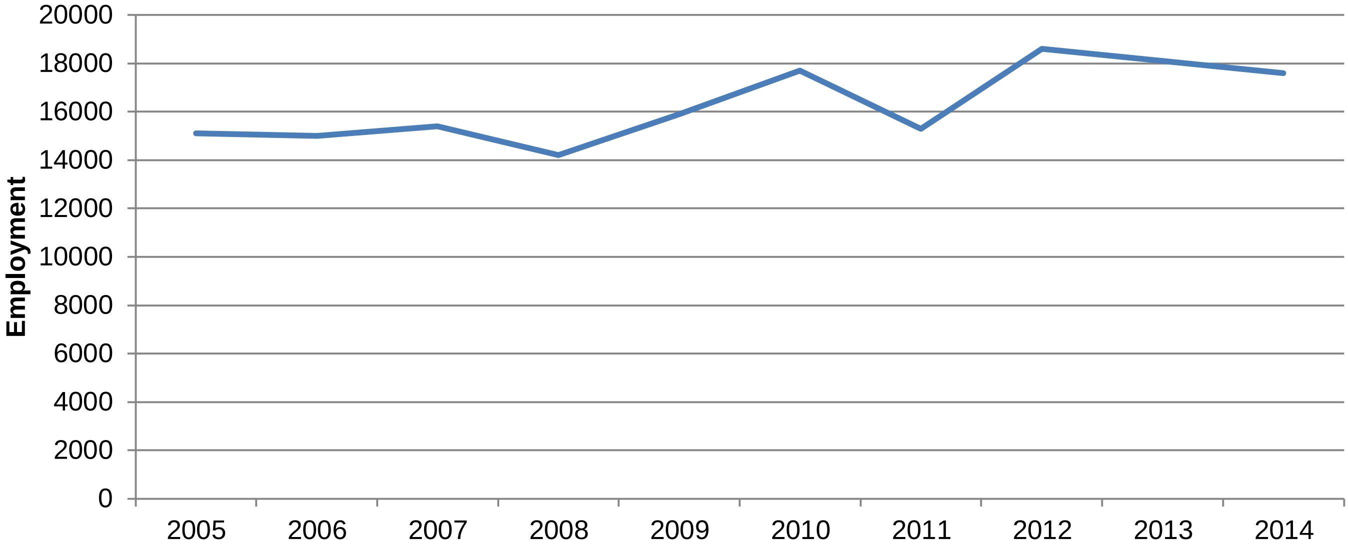

6. Stoc gwlâu

Daw data yn yr adran hon o'r adroddiad Stoc Gwlâu. Mae'r canlyniadau ar gyfer 2013 oni nodir fel arall.

Yn y Canolbarth ceir tua 13% o'r gwlâu sydd ar gael yng Nghymru ar gyfer ymwelwyr, a 16% o'r sefydliadau llety, felly mae'r rhanbarth yn darparu tua wythfed, fel cyfanswm, o'r holl wlâu sydd ar gael ar gyfer ymwelwyr.

Ffig. 6.1: Gwlâu Twristiaeth

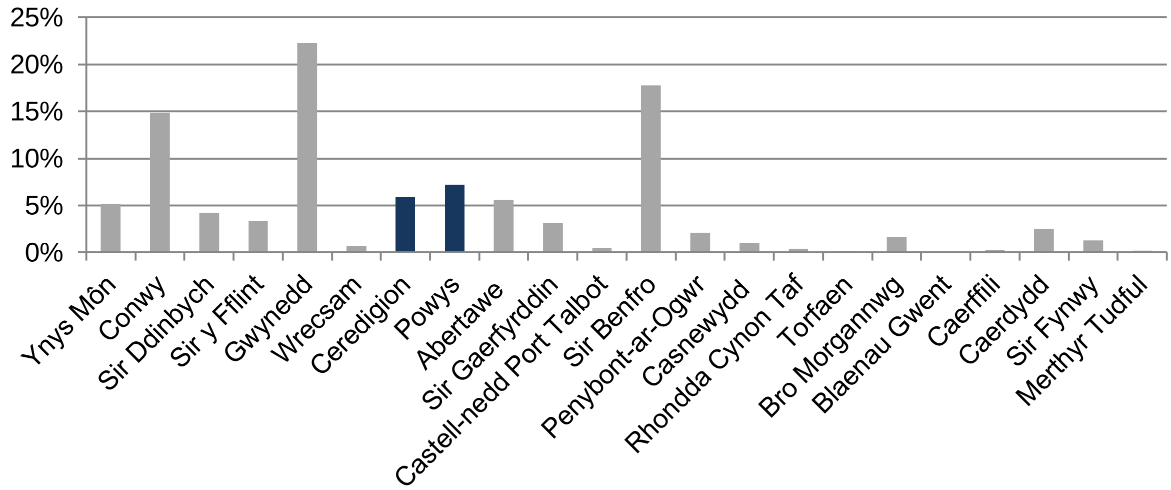

Ffig 6.2 Gwlâu Llety â Gwasanaeth

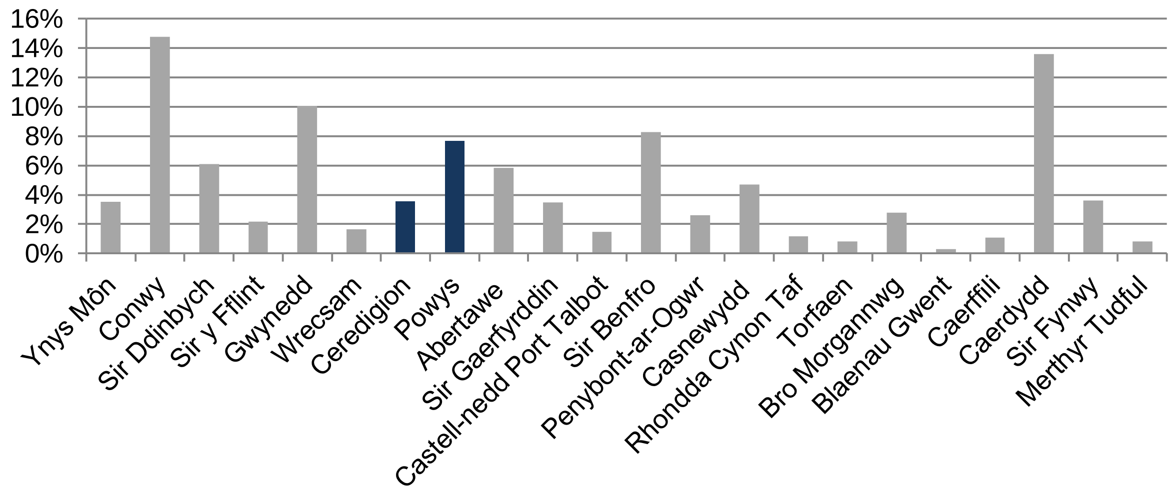

Ffig. 6.3: Gwlâu Hunanddarpar

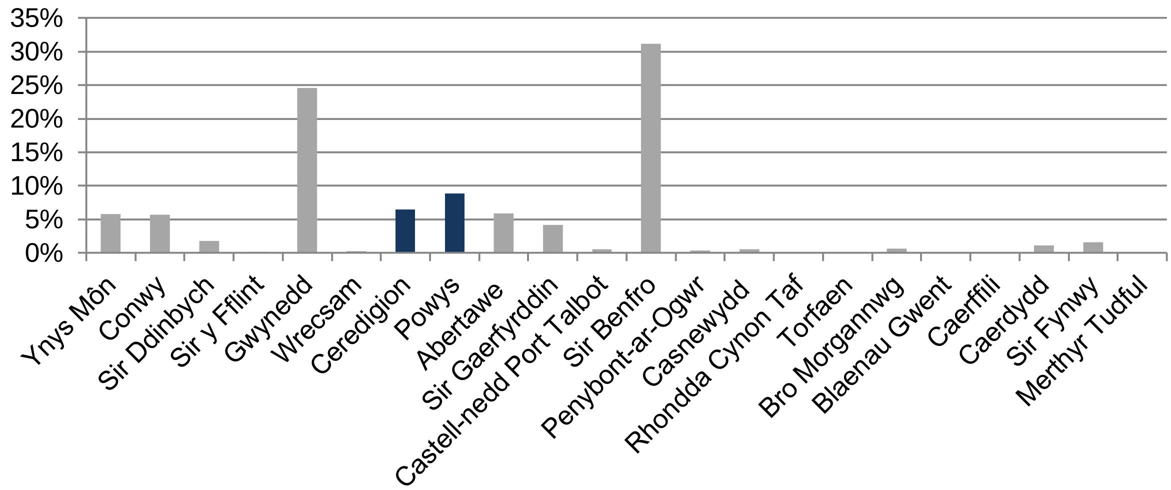

Ffig. 6.4 Gwlâu mewn Gwersyll/Carafán

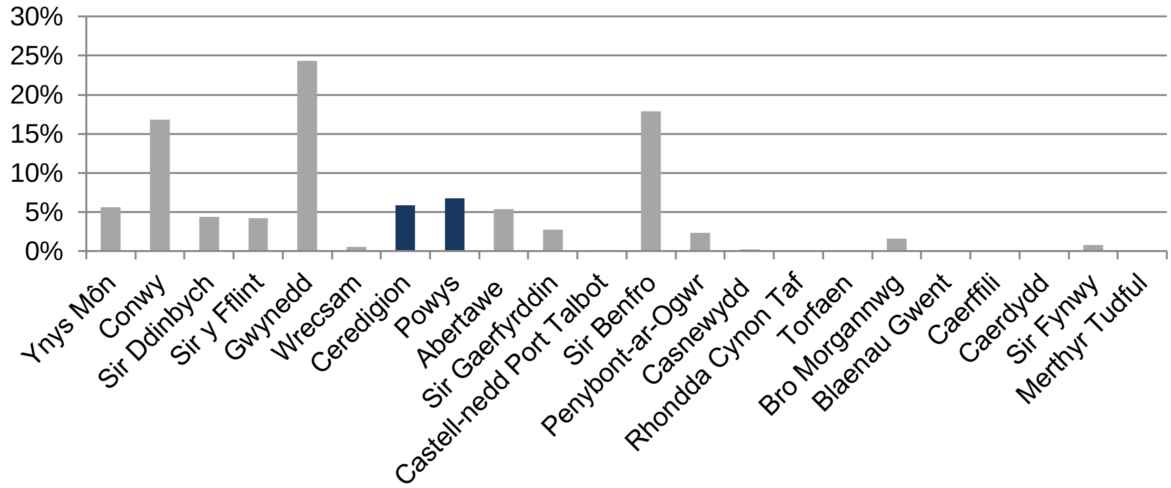

Mae'r cyfrannau o'r mathau gwahanol o wlâu sydd ar gael yn y rhanbarth hwn yn debyg i gyfartaledd Cymru, er bod cyfran ychydig uwch o lety amgen. Serch hynny, dim ond cyfran fach iawn o'r holl stoc sydd yn y categori yma. Mae gan Bowys ychydig fwy o wlâu na Cheredigion; heblaw am hynny mae'r stoc gwlâu sydd ar gael yn debyg iawn dros y ddau awdurdod lleol.